

Rundtur i Sør Amerika

Senhøstes 2014 ble turen lagt til Veteran-VM i Brasil, - som vanlig i regi av PWT. Av tilleggsmenyen valgte jeg å ta med meg Argentina/Buenos Aires, en kort visitt i Uruguay og noen dager i Rio de Janeiro før konkurransene. Etterpå ble det Manaus i Amazonas og de tre tidligere koloniene Guyana

(britisk), Surinam (hollandsk) og Fransk Guyana, som fortsatt er fransk. Og avslutningen skjedde i Curacao i Karibia.

På trappa hjemme igjen, viste det seg å være nøyaktig 30 dager siden sist jeg stod der.

Å reise uten samtidig å skaffe seg kunnskaper og gjøre seg refleksjoner, er bare forflytning. Å reise er å være nysgjerrig på nye inntrykk og å suge til seg opplevelser, - både de med positivt og de med negativt fortegn.

Jeg blir gjerne interessert i et nytt land etter at jeg har vært der. Da blir jeg motivert for å lære mer om landet.

Jeg pleier å skrive en del fra o-turene mine. Da gjenopples turen på mange måter. Så også denne gangen, - sett med mine særdeles subjektive øyne og til dels ikke alltid like stuerene holdninger (!).

Det blir litt reiseskildring, litt (mye!) røl og litt refleksjoner, - det meste med løssnipp.

Jeg skriver mest for min egen «fornøyles» skyld, men har også pleid å dele med familie, turvenner, andre kjente og i noen grad med o-klubben Trollelgs hjemmesider.

Tekst og bilder er tilrettelagt for lesing i A4-format.

TRD 19.12.2014/ØÅ

Buenos Aires

Vi landet i Buenos Aires slitne og døgnville etter en dormende laaaaang flynatt på skrå nedover Atlanteren fra Paris. Man tror jo at man bare skal tvers over, men ruta gikk jo først mot sør over de solbrune Kanariøyene og så ned mot Afrika, over Kapp Verde-øyene, for så å komme inn helt nordøst i Brasil. Så var det timevis nedover Brasils endeløse jungel til sølv-landet Argentina omsider dukket opp. Men i Argentina er sølv intet nederlag. Sølv var sammen med kvegdrift i sin tid med på bringe dem helt til topps i Sør Amerika, - økonomisk og kulturelt.

I Buenos Aires hadde det regnet det mye, - enormt mye. Et tillyst o-løp rant bort, - de lokale arrangørene turte ikke å sende oss ut i dammene. Pysen, - ikke vi, men de!

Buenos Aires, med sine nesten 3 mill. innbyggere var stor og ruvende. Vi så mange pompøse og aristokratiske bygninger, - etterlevninger fra storhetstiden på slutten av 18-hundretallet. Ellers vil jeg nok ikke huske så mye fra selve byen, bortsett fra 9.juli Avenyen, - en vanvittig brei gate (140 m) som setter selveste Champs-Élysées i skyggen. Det måtte vel være et sted mellom 15 og 20 kjørefelter.

9.juli Avenyen, 140 m brei, 1 km lang

At det var behov for så mange felt er jeg ikke det ringeste i tvil om. Feltene skulle bli plass for byens taxipark som var på drøye 38 000 taxier. *(Det er ikke kommafeil, antallet tilsvarer 2500 taxier i Trondheim. Vi har vel ca 10 har jeg inntrykk av i disse julebordstider, - ok, det er vel noen flere da . .)*

Vi stakk innom et område i nærheten av «Boca Juniors» hjemmestadion i den lutfattige bydelen La Boca. Der er fotball religion, - og vel så det. Behøver jeg å nevne at Maradona spilte for Boca i blått og gult før han ble primadonna.

Du stiller ikke ustraffet opp i annet enn klubbfarene hvis du en sen aften beveger deg inn i dette området, med mindre det er stappmørkt. I motsetning til nordmenn, var nasjonalkledte svensker

ikke fritt vilt i La Boca. Hvorfor? Jo, det er en morsom historie.

For ca 100 år siden var det bikkjeslagsmål om klubbfarene. Et klokt hode foreslo at de skulle ta fargene på flagget til det første skipet som seilte inn bukta en bestemt dag. Du har gjettet rett, - det var svensk, - og deretter er de blitt både blå og gule, - ikke bare når de tapte.

Men det jeg definitivt husker Buenos Aires for, var tango-aftenen vi fikk oppleve på «Esquina Carlos Gardel», en tango-restaurant av ypperste merke, oppkalt etter tangosangeren og verdensstjernen Carlos Gardel,- tangoens Pavarotti. Jeg gjør ikke engang et forsøk på å skildre den fantastiske dansetroppen som optrådte for oss til intense, smektende tangorytmer. Jeg vil ingeni med ord kunne yte dem en verbal rettferdighet. Jeg har aldri sett maken til brilliant og sensuell tangodans. «Skal vi danse?» blir aldri det samme etter dette.

Tangopar i elegant utfoldelse

Etterpå følte jeg at mine egne ferdigheter fra tangokurset som jeg selv gikk i Vadsø, - av alle steder -, i 1995, ble en hån mot tangoen, til tross for en vassekte argentiner som lærer. Han slet bare verre med meg, noen Altaværing og en håndfull samer. Tviler på at jeg noen gang vil utsette mine omgivelser for tangotrinn mer. Det kunne jo være noen tilstede som visste hvordan tango *egentlig* skal danses.

Ved hver tallerken lå en meny spesialdesignet for PWT. Hva vi spiste og drakk har jeg ikke begrep om. Tangoen fra scenen stjal all min oppmerksomhet. Nei, forresten, jeg husker at ingen var i nærheten av å spise opp hele biffstykket sitt, - de fleste returnerte halvparten. De er rause med kjøttet i kveglandet Argentina. Og så husker jeg at det var «All included», og at San Felipe Wine på store «Matheus-flasker» så absolutt ikke ble returnert, - snarere tvert imot, - hva nå det vil si?

Særlig mye mer som det er verdt i skrive om, opplevde ikke jeg i Buenos Aires. Før vi dro fikk vi imidlertid et improvisert o-løp i en park i byen, - etter at vi tidligere på dagen hadde løpt i Uruguay. Argentina og Uruguay på samme dag, - ikke verst! Gærninger vil vel ikke-o-løpere si. . . . Dem om det!

Uruguay

PWT hadde vel tenkt som så, - når vi først er i strøket, får vi ta en U-sving innom Uruguay også, ikke minst for at «landssamlerne» skulle få fylt en ny rute i «O-passet» sitt. Som tenkt så gjort. Med en passasjerferge, som flere kunne gjenkjenne fra en fortid i Norge, strøk vi over sundet. Pensjonsalderen for ferger er åpenbart hevet til 75 år allerede. Da hadde vår ferge riktignok noen år igjen, men alderen kunne leses tydelig, ikke minst på de nedslitte setene, både i salongen og på WC.

Snippen vi inntok av Uruguay var den samme som portugiserne gjorde det samme med en gang på 1680-tallet, kanskje noe mer voldelig enn oss, - men vi sprang nok minst like mye vi som dem, når vi først var kommet på land. Snippen var i dag for øvrig en søvngig, konturløs småby ved navn Colonia.

Portugiserne bygde seg noen steinskydd mot de iltre spanjolene, og vips så er husrestene kommet på UNESCO`s verdensarvliste, uten at jeg riktig skjønner hvorfor. Er det nok at de er steingamle? Det er nesten en fornærmelse mot Røros at denne Colonia også står på listen. Men jeg er da heller ingen ekspert på gamle steiner som folk har lagt oppå hverandre for noen hundre år siden. Kanskje er jeg litt respektløs nå? Er jeg, med polsrytmer fra Røros på 60-tallet i beina, inhabil i spørsmålet?

Verdensarv eller ikke, - for mange på turen var nok det ett fett, bare de kunne finne seg et sted å drikke øl. Og det gjorde de også i Colonia, - selvfølgelig. Men at det skal være nødvendig å reise så langt for å drikke øl, kan man saktens spørre seg om. Jo, da, det kan ha noe med klimaet å gjøre. Ikke bare øl forresten, o-løp også, prioritert i tilfeldig rekkefølge.

De militære styrker i Uruguay hadde lagt opp et gateløp for oss. På samme måte som Versailles-kongene hadde prøvesmakere på maten sin mot giftattentat, fikk vi en «hær» av soldater til å prøveløpe o-løypa. Hva det var mot vet jeg ikke, - lausbikkjer med sans for postskjermer kanskje.

Løypa var i letteste laget. Likevel klarte en veteranverdensmester fra Malvik å bli disket etter feilstempling, med følgende elegante forklaring i etterkant: «Jeg er så sikker på postene jeg, at jeg ikke behøver å sjekke kodene». Nei vel, nei !

Det var så lite å fotografere i Uruguay at jeg endte opp med en hageblomster.

Så var det tilbake til ferga og retur til Argentina. Om noen spør meg om jeg har vært i Uruguay, så er svaret ja. Med tanke på hvor lite jeg har sett av landet, så er det nesten en løgn. Men o-løp i Uruguay har jeg løpt. Det er mer enn hva Egil R kan si. Det planlagte o-løpet i Argentina regnet vekk for ham. Under løpet i Uruguay lå han syk på hotellrommet. Og som ikke det var nok; erstatningsløpet i Argentina som vi fikk rett etter ilandstigning fra Uruguay-turen, gikk da også i vasken. O-passet hans skriker nå etter en løsning på Argentina / Uruguay-problemet.

Rio de Janeiro

Etter VM-konkurransene dro mange av oss direkte til Rio, - til denne byen vi alle har kjent siden geografitimene i folkeskolen, men egentlig ikke visst så mye om, - viste det seg for mitt vedkommende. Vi tok inn på et hotell i en bakgate til Copacabana, bare 2 min fra stranda, - hvis du løp.

↑ **Copacabana** og Ipanema, - navnene gir hete assosiasjoner i en mannekropp. Det er her pikene med stor P kommer fra. Jo, da, vi var på stranda og slikket sol og tittet (litt). Men så var de ikke annerledes her enn på Grand Canaria, Korsika eller i Korsvika for den del. Bare litt brunere, og i snitt litt trinnere (?), og like utilnærmelige.

↓ **Men en ting skal de ha, - de sløser ikke med tøyet!**

Men for all del, Copacabana var en kunstutstilling, - av Vårherres skaperkunst. Synd at strandidyllen skulle forstyrres av overivrige selgere som kom og plaget deg med ett eller annet juggel hvert tredje minutt (!) eller så. Alt mulig subbet de rundt i sanden med, - fra *forstørrelsesglass*, - ja du leste riktig, til hatter, sjal og paraplyer. Hva i huleste skulle du med paraply når du satt under en leid parasoll som skygget av en skyfri himmel? Og damer vil du heller se på med kikkert, ikke forstørrelsesglass! Idioter!

Nei forresten, - om forlatelse! De stakkars selgerne strevde nok hardt for livets opphold, på den måten de fant det hensiktsmessig. Man naver ikke i Rio. Noen få hadde imidlertid gjort markedsundersøkelser før de ga seg forretningslivet i vold, - de solgte iskaldt øl! Flere av *dem* sparte nok til sin andre bil . . .

Egil R, som var sjeldent løpssugen etter en tung periode med «magasjau» medbrakt fra Peru, måtte bare ha med seg en løpetur langs stranda på Copacabana. Kjekt å ha til sine senere memoarer. Han inviterte også meg, men siden jeg har dypt reflekterte og klart prinsipielle holdninger til løping tidlig om morgenen, måtte han dra alene. For ordens skyld, han dro samtidig opp min dårlige samvittighet såpass, at jeg måtte ta en time på tredemølle på hotellets takterrasse, men da selvsagt betydelig senere på dagen, og etterfulgt av en dukkert i bassenget og en duggfrisk en på bassengkanten.

Løpe om morgenen er en ting, - det var heller ingen dårlig erstatning å spasere på Copacabana etter mørkets frembrudd på og langs
I de bølgende fortaustegningene sirlig utført i (millioner av?) sorte og hvite fliser.

Slike promenader ble det hver kveld, både før og etter middagen som gjerne ble inntatt på en nærliggende uterestaurant. Der kunne du sitte og nyte en svalende varm havbris til et bakteppe av dovne, monotone bølgeslag. Og med øynene fanget du opp hele spekteret av mennesketyper som strøk forbi. Noen jogget, noen gikk og noen bare stod i veien. Fascinerende underholdning hadde du hele tiden, du var ikke avhengig av husorkesterets sambarytmer for å komme i den rette stemning. Eksotisk!

I mikroformatet kunne Rio være en shabby by. Noen meter fra hotellinngangen, rundt neste hjørne, lå det hver kveld en koloni med husløse, kanskje en 8 - 10 stykker, - ikke langs fortauet, men på tvers. De dekket seg til med skitne pledd og gamle frakker. Noen hadde sitt jordiske gods med seg. Det stod i en stjålet (?) handlevogn ved siden av. Noen få meter lenger borte i gata lå det en restaurant så eksklusiv at jeg ikke engang drømte om å titte inn. Hadde vel heller ikke sluppet forbi de gallakledte herrene på utsiden, som spradet med sine epåletter og gulltrosser på skuldre og bryst. Kontraster!

Men tiggere så jeg ikke i Rio. Dem må du til Trondheim for å finne, ja nå også til Heimdal, hvor de får sitte innendørs. Rema er raus. Vi ble advart mot lommetyver og småkjeltringer. De hadde heldigvis vinterferie mens vi var der. Det var min opplevelse.

 Utsikt fra Sukkertoppen

Men makroformatet på Rio var praktfullt. En fantastisk beliggende by. Jeg skal ikke engang forsøke å skildre den, - den må oppleves: «Down Town» med sine skyskrapere, de bananformede hvite bystrendene, arkitekturen fra byens storhetstid, og favelaene som klamret seg fast oppetter fjellssidene, flyplassen på en odde «midt i byen». Best så vi alt dette fra Sukkertoppen, Sugar Loaf, som vår guide, en etnisk jøde, korrekt kalte den, og ikke minst fra Corcovado med den berømte Kristusstatuen. Fra Sukkertoppen var det en fantastisk utsikt, men rundskuet fra Kristusplatået overgikk alt jeg tidligere har sett fra et utkikkspunkt. Selv toppen av Gråkallen blekner, - og synet derfra blir neppe bedre når Freidig har fått det som de vil. . .

Minussiden var menneskemyldret. Lange køer både opp og ned. Stappfulle gondoler og «klatretog». På toget var det riktignok underholdning av sambagutter som spilte og sang, - mot en slant i hatten. Pengene dine var visst alle ute etter. Dette var turistmaskiner på sitt beste og sitt verste. Klarte du bare å ignorere minussiden, og «glemme» alt folket og styret, var øyeblikkene på toppen mektig store.

↓ **Mektig stor var også Kristusstatuen,**

en av verdens høyeste skulpturer, med sine 30 m fra sokkelen (8 m høy) og opp. Du ble svimmel ikke bare av å se ned på byen, men også av å se opp på statuen, - så lenge skydottene strøk over den usynlige glorien og dro blikket ditt med. «Alle», spesielt japsene, skulle fotograferes med utstrakte hender som på statuen, og slik at Kristus dannet en «kopi» i bakgrunnen. For å få dette til ble det utvist mye god akrobatikk. Du måtte passe deg for ikke å trø på fotografer.

(En digresjon: alle kjenner vi denne fantastiske Kristus-statuen i Rio. Men hvem er klar over at vi har en enda større og mektigere statue bare ti mil fra norskegrensen? I Sverige? Ikke spør så dumt! Nei, men i Murmansk. Jeg har vært der. Minnesmerket over den ukjente soldat, - et monster av en betong-soldat, rager 5-6 m høyere

enn Kristus. Det sier vel også noe om styrkeforholdet mellom de to symbolene sett fra russernes side, og hva de tror på i de respektive landene. Men Kristus selger åpenbart best, - enn så lenge. Skjerp deg, Putin!).

Karnevalet i Rio har vi alle gledet oss over og latt oss imponere av fra de årlige TV-innslagene. Vi fikk oppleve det uten aktører, med lydløse sambarytmer og til tomme tribuner. Det ble ikke helt det samme. Som kompensasjon for alt som manglet, var det kostymer til leie for egenparadering og evt fotoseanse. Noen falt for fristelsen, bl a en tidligere veteranverdensmester fra Trollelg. Han blir ikke god å tilfredsstillende på kjolefronten etter dette, når han kommer hjem.

Det er aldri for sent å pynte seg, Paul !

Men tilbake til karnevalet. Der blir vi «lurt» av TV-bildene. Jeg trodde at de paraderte i Rios gater slik som reporterne gir oss inntrykk av. Men faktum er at det er bygget opp en egen, spesiell paradegate i 400-500 m`s lengde omsluttet av kjempesvære, langsgående tribuner. Et goldt og sjelløst betonglandskap som bare lå der i sin sommerhete gråhet. Det er som med vår Holmenkollbakke, den fylles vel også bare noen dager i året, mens betongen ellers bare ligger der og tæres bort av tidens tann.

Ellers var det flere av infrastrukturprosjektene til fotball-VM nå sist sommer som holdt på å bli ferdige. Det samme gjaldt, - merkelig nok, også noen av anleggene for OL i 2016, bl a noen flotte veg - og bruanlegg. I *gjennomsnitt* holder de derfor tidsfristene godt i Brasil.

Ny OL-bru i Rio

Apropos sportsanlegg; det var mektig å se Maracana fotballstadion, riktignok bare fra utsiden, hvor det under VM-kampen mellom Uruguay

og Brasil i 1950 var pakket inn 199 800 (skuffede) tilskuere. Brasil tapte 1-2. Da var brasilianerne adskillig mer begeistret i 1991, da AHA spilte for 198 000. Norge har alltid hatt taket på Brasil. Vi må vel være de eneste som har spilt 3 ganger mot Brasil uten å tape.

Favelaen

Domkirken

I kontrastenes by får ytterpunktene representert ved favelaenes bunnløse elendighet og domkirkenes pompøse prakt, være min avrundning fra Rio. Det kunne vært mye mer å fortelle fra byen, men Sør Amerika - turen er lang, vi må vende om et nytt blad og bare haste videre til Amazonas` dype skoger.

Men vent nå litt, - vi løp ikke et eneste o-løp i Rio! Det var tilbudt i den første turdokumentasjonen. Det burde gitt avslag i prisen, PWT!

Porto Alegre / Canela

Konkurransene i Veteran-VM var lagt til byene Porto Alegre og Canela, den første en millionby, den andre et sympatisk lite «tettsted» med 40 000 fastboende, de fleste visstnok av tysk opprinnelse.

Porto Alegre var kort fortalt en trist storby, stuende full av bygninger i alle varianter, de fleste neppe verdt en turists syn. Så var det tett trafikk og et mylder av folk. Særlig mer har jeg ikke å si om Porto Alegre, - kanskje bortsett fra at de hadde en «velkomstaften» for o-løperne hvor vi spiste oss «fordervet» på god mat og drikke fra en overdådig buffe, samtidig som vi også ble servert et artistshow med litt uvanlig og artig innhold.

Porto Alegre sett fra hotellvinduet

Sprintkvalifiseringen gikk i en park i byen. Det jeg hadde tenkt å fortelle derfra, rant bort i en formidabel regnstyrt som stort sett varte hele løpet. Med briller og det hele, anså jeg sjansen til en A-finale å være ganske nøyaktig null. Kanskje var det derfor jeg klarte den.

← *I Porto Alegre bruker man ikke tallet 5, - bare masse med 4-ere.*

Hortensia, - så klart

Da vil jeg heller komme meg opp til **Canela**, 12 mil fra Porto Alegre og 800 m høyere. Der var det høyder og åser i et bølgende kulturlandskap, - riktig så hjemlig. Byen var småkoselig og pent pyntet til jul. Det var restauranter på hvert hjørne hvor vi kunne fete oss opp til løpene.

Ellers var byen og området preget av blå hortensia. Den vokste vilt i vegskråningene,

og stod som prydbusker over alt i byen. Synd at vi var der noen uker for tidlig, - blomstringen var bare så vidt begynt i november. Jeg oppfattet det slik at traktene rundt Canela var hortensiaens hjemland. Jeg ble rent nostalgisk. Hortensia var min mors yndlingsblomst og stolthet. Ingen nabokoner hadde slike hortensiaer som hennes, - og de var blå, - ikke nabokonene, men blomstene. Alt jeg så fra kjøkkenvinduet hjemme som guttunge, var omkranset av hortensia.

Åpningsseremonien i Canela regnet dessverre bort, så vi måtte trekke i hus, - et hus som ikke ble stort nok for alle. Et sterkt «tyrolerpreget» folkloreshow ønsket oss velkommen til VM.

I områdene rundt byen løp vi resten av VM-løpene. Men først fikk vi testet terrenget gjennom en såkalt «Model Event». Tre av postene der lå i et, - på kartet, grønt område. De som prøvde seg på disse postene, fikk «ballsjokk». «Grønt» var ufremkommelig, og postene ufremfinnerlige. Mange håp om gode VM-plasseringer forsvant der inne i villnisset, - mange så for seg bingo i jungelen.

Først fikk vi sprinten i et terreng helt ulikt kvalifiseringen,- i hovedsak «terreng» med koter. Kart og løyper var utmerkede, og de beste vant. Derfor kom jeg et stykke uti. Inntil løpsområdet var det en flott foss som var en turistmagnet i strøket. Selv husker jeg den bedre enn løpet.

Løypa passerte omtrent hvor jeg tok bildet.

Normaldistansen gikk også i ok terreng, med gode kart og behagelig løpstemperatur. Ikke stort mer å si om det.

Jeg skal ikke plage andre med mine egne bravader, annet enn at 24 min på et strekk i 1.kvalik selvsagt ikke ga plass blant gutta på A-laget. I B-

finalen kom jeg i mål blodet og fæl etter å ha kollidert med, - jeg hadde så nær sagt en annen tørrpinne. Den vippet brillene av nesen, og synet på det ene øyet forsvant ut til høyre. Jeg forberedte en duknakket retrett til mål. Men da brillene ble gjenfunnet ganske fort, og synet kom gradvis tilbake i løpet av 10 - 15 min, ble det fullført løp allikevel. I medisinteltet ved innkomst ble jeg antagelig bedt for, - i hvert fall trøstet, pusset og stelt, - og alt ordnet seg.

At rivalen Egil R kom på plassen foran meg, er egentlig ikke til å leve med, men hvilket valg har jeg?

Vi var godt fornøyd med våre trønderske medaljevinnere Gunnar Ø, Torid K og Roar F. At Roar mistet gullet med ca 10 sek, var tungt å svelge, - for oss andre. Roar selv tok det pent, spesielt etter å ha fått kjølt seg ned med en duggrisk en. At Paul F vant begge kvalikene, men misset helt i finalen, - (tok du feil av nord- og sør-kompasset?) motiverer ham nok for å stå på i enda 10 -15 år i o-løypa.

Gramado

Den 6. nov. dro vi på dagtur til Gramado, en idyllisk liten by med vel 30 000 innbyggere. Det var ennå lenge til jul. Det hadde de ikke fått med seg i Gramado. De feiret jul så det suste allerede. Eller rettere, de hadde pyntet byen til julefeiring så det helt kunne ta pusten fra en stakkar. Maken til juledekorasjoner, både inne og ute, hadde jeg aldri vært i nærheten av å oppleve. Byen var viden kjent for sitt julemarked skulle det vise seg. **Pynte-eksempler fra Gramado**

Hver gate var dekorert med «juletrær», blomster, nisser og engler i skjønn forening. Reinsdyr og sleder, - ekipasjer fullstendig fjernt fra Brasil, hadde de heller ikke unnslått seg, - som om vi skulle ha pyntet gatene våre med sebraer og antiloper. Men morsomt var det å betrakte.

Trollelg har dugnad på pynting av julegatene på Heimdal hvert år. Når jeg tenkte på hva vi holder på med hjemme, og så på hva Gramado hadde, ble jeg rent skamfull. Dette ble som Domkirka mot gravkapellet på Lademoen.

Kan vi foreslå dette for Urmaker Asklund på Heimdal neste år?

Inne i forretningene var det om mulig enda «verre». Forstå meg rett, - enda mye mer overlesset av dekorasjoner, nisser, engler, djevler og jeg vet ikke hva. Djevler var det nok forresten ikke

så mange av.

Jeg prøvde å fotografere inne i noen butikker. Men da ble jeg gjerne «forstyrret» av en ekspeditrise som fotfulgte deg i håp om et salg/kjøp. Og jeg ble lokket med søtsaker, som jeg selvsagt falt pladask

for, - hele tiden. Etter et par timer i byen var jeg stappmett av påspandert sjokolade og snop, - og alt jeg kjøpte var en pakke juleservietter «Made in Germany». Julepynt var ikke akkurat det du ville fylle kofferten med, når du ennå hadde tre-uker igjen av turen.

Gramado er den desidert mest «julete» byen jeg har opplevd. Begrepet «glitter og stas» har fått en

Typisk syn inne i butikkene.

ny dimensjon etter Gramado. Her har nok Brasil gjort et kommersielt scoop.

Det ble sagt at det i hovedsak var tyskere og italienerne som hadde slått seg ned i disse traktene. Det var tydelig å se på bygningene. «Tyrolerhus» over alt. Hadde du blitt sluppet ned i denne byen, så hadde du garantert gjettest på et sted i Alpene. Det eneste som manglet var snødekte fjell i horisonten. Men Gramado lå faktisk på 700 - 800 meters høyde. Vår «nisseby», Drøbak, har mye å lære av Gramado.

← **Det luktet ikke akkurat friskt granbar av disse trærne. Grønne plasttrær er nå en ting, - men når de dynger dem ned av «plastsno», da blir det patetisk. Har de hørt at snøen smelter innendørs?**

Etter at jeg skrev disse betraktningene leser jeg i dag (18./12.) i Adressa om julegatene i Trondheim: «En rusletur gjennom Trondheim sentrum i desember kan ta pusten fra den mest blaserte. Det er nesten som å være i et eventyr.» Hvis Trondheim skaper pustevansker, så kan jeg love at journalisten aldri kommer ut av respiratoren mer, etter å ha sett julepyntingen i Gramado. Og videre «Men vis meg det stedet som kan måle seg med et julepyntet Trondheim». Behøver jeg å nevne navn? Hvor navlebeskuende går det an å bli her hjemme på bjerget? Jeg tror flere bør ta seg noen turer rundt om i verden for å få perspektiv på livet i sandkassa hjemme.

← **Finnene har jo «tatt fra oss» julenissen og (mal-)plassert ham oppe ved gudsforlatte Rovaniemi. Denne nissejengen må imidlertid Brasil gjerne «stjele» for meg, - bleike som de er.**

Amazonas

Fra Rio fløy vi i fire timer opp til Manaus, en by på 2 - 3 mill. innbyggere ved elva Rio Negro midt inne i Amazonas dypgrønne regnskoger. På 1800-tallet hadde byen blitt søkkrik på gummiutvinning. Gummibaronene hovet inn penger, langt mer enn de selv hadde bruk for. Men i stedet for å betale arbeiderne sine (i praksis slavene) en anstendig lønn, så pøste de ut pengene på praktbygg og luksus i byen. Manaus hadde sitt operahus, etter modell fra Paris, allerede i 1886, mens rikingene i Norge, som etter hvert også hadde fått for mye penger mellom hendene (?), først hadde sitt operahus i 2008. Gummi ble ikke så mye brukt etter hvert, og velstanden i Manaus gikk ned, - mens befolkningsveksten ellers i verden gikk opp (!).

Operaen i Manaus.

Manaus ligger 1500 km fra havet, men det forhindret ikke at havgående titusentonnere lå ved havna i byen. Amazonas er ikke akkurat noen bekk . . .

At skipene heller ikke behøver å stampe i motstrøm på veien «opp», skjønner vi når Amazonas stiger med ca 6 cm per km fra Atlanteren og opp til Manaus. Å kjøpe fallrettigheter i Amazonas er dårlig butikk.

Men vi, med vikingblod i årene, la oss ikke til i millionbyen. Vi ble stuet sammen på elvebåter og landsatt inne i jungelen ved Amazon Eco Park, Jungle Lodge, hvor vi kamperte noen dager i mindre hytter. Lodgen ble så utgangspunkt for ulike aktiviteter både til lands og til «jungels».

Vi besøkte fjerne slektninger i et «dyrepensjonat» inne i skogen hvor de tilpasset forhenværende Zoo-dyr, i hovedsak aper, til et liv i frihet. De fleste var allerede frie og svang seg rundt i trærne, men de ble ennå foret av folk. Vi knipset bilder til «slektsalbumet», og våre «juniorherrer» under 50 misunte nok Alfa-hannenes tak på «damene». Det var ikke bare startnummer de gutta fikk.

En veldig fjern slektning

Vi besøkte også noe litt nærrere slektninger på en boplass. Men selv disse ville vel slektsforskerne måtte melde pass overfor, i et evt forsøk på å få oss plassert sammen i slektstreet. Vi lærte litt om matlaging, gummiproduksjon, naturmedisiner og mye jeg for lengst har glemt. Har forresten glemt det om matlaging også.

Illustrasjonsfoto med «lånt» fisk fra noen velvillige lokale fiskere

Vi var på fisketur også. Skulle bare mangle, vi var da ved Amazonas hvor det finnes flere tusen fiskearter! Men fisk fikk vi ikke, dvs guidene som visste hvor fisken stod, fikk et par pinner, eller rettene noen forvokste akvariefisk som minnet om mini-diskoser på kant. Jeg har også fisket på Lofothavet uten å få et napp, så jeg bar skuffelsen over manglende fiskelykke på Amazonas med stor sinnsro. Ikke minst skyldtes dette at vi fisket fra en utstikkende brygge hvor land-enden samtidig var en restaurant. Et par øl, så ga vi fort f . . . i Amazonas påståtte artsmangfold og overflod.

For ikke å bli helt uten fangst, kjøpte jeg med meg en tørket piraya, hvor riktignok rødfargen på buken var frisket opp, men ellers er den ekte og ubesudlet. Den henger nå med magnet på kjøleskapsdøra hjemme og minner meg på å gnage kjøttet godt av knokene ved restespising i sene kveldstimer. . .

Men Amazonas er ikke bare stinn av fisk (?). Amfibier er det også flust av. Etter mørkets frembrudd dro vi ut i kano for å fange kaimaner, disse ynkelige krokodille-plagiatene. Det minnet meg om lystringen fra guttedagene. Den lokale båtføreren søkte vannet og strendene med en lysstråle. Det var kaiman-øyne han var ute etter. De lyste som små reflekser når de ble belyst. Under land fant vi

Kaiman i trygge hender

omsider et «lyspunkt» som var verdt å prøve seg på. Vår lokale venn jumpet ut av kanoen, og basket seg frem i skogkanten med lykta, mens vi i båten fulgte med i åndeløs spenning. Minuttene gikk mens forhåpningene sank. Da kom det et skikkelig plask borte i strandkanten, og der stod vår mann plutselig med et bilbatteri og ei lykt i den ene handa, og en kaiman hengende fra den andre som han nonsjalant holdt om kjeften. De største kaimaner kan bli 4 m, så det er greit å gjøre unna leken med dem mens de bare er harmløse smårollinger.

Vellykket ekspedisjon. Vi returnerte, mens det stakkars dyret gikk scenevant på omgang blant de dristigste, som knipset selfier for skrytealbumet. Kaimanen ga tydelig uttrykk for vanntrivsel da den omsider ble sjøsatt igjen og plasket seg utover i elva.

En ettermiddag pøsregnet det. Da var det tid avsatt for tur i regnskogen. Ingenting passet bedre. Jeg droppet regntøy og satset på at dusjen fra oven holdt seg varm nok hele tiden. Men med stadig frisk

vanntilførsel, holdt det hardt med to - tre timer i skogen. Den varme dusjen etterpå var himmelsk.

Vår utmerkede guide fortalte om trær og vekster og hvordan de med sine ulike egenskaper bidro til at folk i jungelen overlevde, både mht til mat og helbredelse. Han viste oss også hvordan man satte opp finurlige feller for dyrefangst.

Dyrefelle settes opp i jungelen

Hadde jeg blitt sluppet «løs» inne i jungelen, hadde jeg nok aldri kommet ut igjen med livet i behold. Men er jeg ikke O-løper? Glem det! Det var plent umulig å orientere seg. Fant du en retning, så mistet du den like fort etter få meter. Du måtte alltid gå rundt eller over noe hele tiden, og uten machete ingen fremkommelighet. Stier var mangelvare, og du visste jo aldri hvor de ledet.

Så hadde vi heldagstur på elvene. Vi startet på Rio Negro, og endte i selve Amazonas. Der elvene rant sammen, blandet ikke vannet seg. Det ble et tydelig fargeskille «midtfjords», med Rio Negros mørke vann på den ene siden og Amazonas sjokoladebrune på den andre.

Rio Negro og Amazonas møtes langs en meget tydelig skillelinje

Jeg hadde ikke følelsen av å være på en elv. Helst kunne det sammenlignes med å «seile på Mjøsa» hele tiden, - bredden var enorm, med et gjennomsnitt på 4 km. Selv da jeg tittet oppover Rio Negro, så jeg ikke land i lengderetningen, - det var som å se ut over havet. Og elva holder seg ikke pent i ro. Nei, i regntiden legger den på seg ca 10 m høyde og flommer langt ut over sine bredder. Ikke rart at husene langs elva stod på høye pæler.

Lunsj ble satt til livs på en brygge hvor også aper, slanger og dovendyr kunne beskues i nærområdet.

En del av oss valgte fauna-safari i speedbåter på hjemturen. Det ble mange stopp for å «fin-titte» på fugler og dyr som ble observert langs mangroveskogene som hang fotside utover det brune vannet. Skogene i Amazonas har verdens største artsmangfold, enten det gjelder flora eller fauna. Fotoapparatene gikk på høygir.

Noen strandhugg ble det også tid til. Innfødte på forskjellige steder som hadde kaimaner, anakondaer, dovendyr og kjempeskjell i sin besetning, tok velvillig imot oss, - ikke minst kanskje, fordi det gjerne ble kjøpt en øl, en is, en cola eller noe annet leskende som de (merkelig nok?) hadde liggende på «luringa» i godt rustne gasskjøleskap. Souvenirer var det også nok av over alt.

Småjenter sprang rundt med villdyr i armene som var det dukker. De lot seg villig avbilde, - gjerne mot en aldri så liten godtgjørelse . . . Dette bildet kostet meg den nette sum av 3 kroner og femti øre, - riktignok frivillig, - og verdte det.

«Pikene på broen», - riktignok bare en, men til gjengjeld med kaiman.

Jeg lot meg i et svakt øyeblikk innbille at jeg var en tøffing, da jeg ikledde meg en anakonda i vel 3 meters lengde. Det var faktisk litt all right!

Den var forbausende tung. Et kjølig og tørt skinn, som det var godt å ta på, dekket en rund og kraftig muskel som bare beveget seg dovent, men som du ante kraften i, hvis den mot formodning skulle bestemme seg for et krafttak. Men en seig, tørr og sikkert helt usmakelig gammel gubbe fra Flatåsen vekket naturligvis ingen appetitt hos vår langstrakte venn, så vi skiltes godt forlikte.

Mitt eneste skrytebilde fra turen.

I Lodgen hadde vi det bra, - god mat, - og nok øl for dem som hadde fastabonnement i baren, - og vi hadde flere av dem. Det var både solings- og bademulighet, - det siste i en bekk med anlagte dammer med krystall - brunt vann. I hovedelva var badeliv ingen særlig aktuell beskjeftigelse. Verken vannfargen eller det som måtte befinne seg av uhumskheter der nede i det grumsete dypet fristet.

Noen dyr gjestet oss av og til. Noen krøp, noen løp og noen klatret. Det siste gjaldt i hvert fall dovendyret. Ellers var de fleste navnløse for meg. Det var mest av små øgler og firfisle-lignende skapninger i flotte farger med kunstferdige tegninger i huden.

Øgle, firfisle, - eller hva?

Ingen slanger bæret oss med sitt besøk,

- men skorpioner derimot!

Vi var ikke udelt begeistret for gjesten som hang på hytteveggen. Hadde den falt ned og blitt liggende på brystkassa, hadde jeg neppe utvist den samme åndsnærværelse som en viss James Bond.

Selvsagt hadde vi o-løp ved Lodgen. Men siden det ikke gikk an å bevege seg inn i regnskogen, ble det et relativt enkelt «gate-o-løp» i «junglebyen». Tradisjonell oppvarming før start ble byttet ut med nedkjøling. Du svettet uten å ha beveget deg.

Det jeg husker best fra løpet var et strekk hvor jeg løp etter en gangveg. Plutselig hørte jeg et sus bak meg, og før jeg fikk sanset meg, strøk en papegøye, - en svær ara, rett over hodet på meg med en tøtsj av fysisk kontakt. Den fortsatte med taktisk lavflygning etter stien, og lå lavere enn nakken til neste løper litt lenger fremme. Jeg så for meg at den kræsjet i bakhodet på vedkommende, som var en dameløper. Men i siste øyeblikk unngikk den smellen. Men dama, som nok kjente vingeslagene i hodet, trynet, bannet, veivet med armene, og fortsatte. I o-løp kan du ikke la deg hefte av halvgalt fjærkre, om det er aldri så fargesprakende.

For araen var kjempelekker den. Senere, når forargelsen over å bli forstyrret av, - trolig etter dens syn -, helgale o-løpere, poserte den velvillig for portrettering i nærmeste tre.

Den slo også av en prat ved samme anledning, selv om vokabularet begrenset seg kun til «hello, hello» der og da. Hva den senere snakket med seg selv om i sitt lønnkammer, etter å ha sett så mye halsløs rensel mellom palmene, skal være usagt.

***Papegøye, - eller
Gulvingerødara, - i korrekt norsk
språkdrakt***

Se på denne praktfulle fuglen. Den kan bli 80 - 90 år gammel.

Hvilken overdådighet i fargebruk! Hvordan kunne evolusjonen finne på å gi den en slik fjærdrakt? Er det virkelig mulig at naturen selv kan ha designet og frembrakt dette kunstverket av en skapning, kun ved hjelp av tilfeldigheter og naturlover? Tro det den som kan! Man kan bli religiøs av mindre.

Og araen er ikke unik. Rundt om finnes det tusenvis vis av fuglearter som matcher araen, - og vel så det. Våre egne glansnummer, - f eks nøtteskrika og sidensvansen, ligger neigu ikke langt etter de heller.

Men sett nå at naturen har brukt noen millioner år på utvikle en slik ara som den vi ser på bildet. Da er det usigelig trist at vi mennesker bare har brukt noen få sekler på å gjøre dem utryddingstruet. Synd og skam!

Nå glemte jeg visst helt o-løpet. Det betyr ingenting lenger, og det var heller ikke mer å si om det.

Vi forlot Lodgen i Amazonas kl 0200 på morgenen på veien mot nye opplevelser i Guyana-landene. Først litt båt på en nattsvart sideelv til Rio Negro, så litt buss og så mye fly, - denne gang uten spesiell køståing. Vi fikk god tid før flyet tok av.

Jeg satt og døsset det første kvarteret ombord. Så dukket trillevogna i midtgangen opp, og med den en åpenbaring av en flyvertinne, - henne kan jeg ikke kalle flyvert, det blir *altfor* kjønnsnøytralt i dette tilfellet. Hun fanget all min oppmerksomhet fra hun startet helt der fremme ved rad 15, til hun nådde meg på rad 28. Sjelden har jeg vært så fornøyd med å sitte på nest bakerste sete i et fly.

Hun var sjeldent veldreid, litt over middels høy, hadde langt mørkeblondt hår som hang forlokkende over den venstre skulderen i en slags fletting. Ansiktet hennes, - mer smalt enn bredt, var nesten usminket. Hun behøvde så vidt jeg kunne bedømme ingen kosmetisk assistanse. Hun lå helt oppunder det perfekte fra naturens side!

Bildet har jeg dessverre måttet låne fra SAS. Ingen dårlig erstatting, men med «min» dame fjellstøtt på sekseren, så kan SAS-dama bare få fire. Det skulle si det meste.

Sant nok hadde hun et velskapt ansikt som fasinerte i seg selv, men det var *smilet* hennes som trollbandt meg. Ikke et av disse pliktmessige, påklistrede plastsmilene tillært etter 3-dagers smilekurs. Nei, smilet hennes var naturlig, ekte, hjertelig og lett flørtende, og det ga henne en vidunderlig utstråling man sjelden ser. Hun kommuniserte med sine passasjerer utvungent og elskverdig, - til og med armbevegelser og håndlag ved skjenking av forfriskninger var en estetisk nytelse å følge med øynene. En prima ballerina, - ja, noe i nærheten av det.

(Omtrent her, under gjennomlesingen av manuset, var det at min kone, som skal forsøke å holde meg litt i tømmene, hevet øyebrynene og sa: dette syns jeg du har utbrodert litt for mye. Hun har selvsagt helt rett, som vanlig. Jeg ber derfor om at de som er enige med henne overser superlativene jeg har brukt, og bare noterer at flyvertinnen var pen).

Hun nærmet seg. Jeg fornemmet at pulsen steg med økende setenummer. Så stod hun der. Med hodet lett på skakke falt øynene hennes etter hvert på meg, og en sensuell stemme spurte: «Something to drink, Sir?» Øyeblikket krevde egentlig champagne, men ikke vet jeg hva jeg bestilte, hun kunne gitt meg hva som helst, - jeg bare nøt nærheten. Jeg var helt betatt av hennes smilende vesen. Og med hånden på hjertet kan jeg si at ikke en eneste luguber tanke streifet meg, damen hørte ikke hjemme der. Hun tilhørte engleverden, - selv om jeg mer ante glorien, enn så den.

(Jeg har nok fortsatt å bevege meg litt over streken i dette avsnittet også, men nå er jeg allerede kompromittert,- så da så).

Jeg prøvde å lese litt på turen, men heldigvis ble jeg stadig «forstyrret» av et fortsatt like smilende vesen som svevde frem og tilbake i midtgangen. Stieg Larsson fikk heller vente på tur.

Det siste kvarteret kom ettertanken og refleksjonene. Er det virkelig mulig at de første cellene som delte seg for 3,5 milliarder år siden, og først utviklet mikrober og andre primitive livsformer, gjennom

ren slump og tilfeldigheter, og uten annen drahjelp enn naturlovene, kan ha frembragt en slik praktfull skapning som denne flyvertinnen? Kan komplett ustyrte prosesser med aminosyrer, solly og elektromagnetisme virkelig ende opp i en slik fullkommenhet? Dette skal det usannsynlig sterk tro til for å fordøye.

Da er faktisk alternativet med en skapende, allvitende og gudommelig kraft adskillig mer troverdig. Bevisstheten om at det i skaperverket også finnes både orkideer og påfugl underbygger gudstroen. Det *må* finnes en intelligens bak alt dette. *Noe* må ha hatt en hånd på rattet. Naturlovene er ikke intelligente.

Men gudsteorien står også på vaklende føtter. En allmektig, og etter sigende god og barmhjertig gud kan da umulig tillate verdens ondskap uttrykt gjennom despoter som Djengis Khan, Hitler og Mao.

Den onde treenigheten

Og hvorfor kan han/hun/det ikke være litt tydeligere i bevisene på sin eksistens? Hvorfor dette narrespillet med tro / ikke-tro?

Det må derfor finnes et tredje alternativ! Men hvilket? Før jeg fikk løst dette problemet en gang for alle, landet vi dessverre i Belem for å skifte fly. Da fikk jeg annet å tenke på enn om flyvertinner er evolusjonert,- eller hva det nå heter, - skapt eller klekket ut på en annen måte.

Men i det jeg forlot flyet, og fikk med meg hennes, - ja, hva annet enn et hjertelig smilende «Good bye, Sir!», stod det tredje alternativet for meg som det klart mest sannsynlige, slike smil har de to første definitivt ikke på repertoaret, - ikke tale om!

Surinam

Vårt første møte med Surinam kom allerede i Belem i Brasil. Det ble ikke særlig hjertelig. Surinam Airways bød oss nemlig på inntil 2,5 time i innsjekkingskø for de bakerste, - selv slapp jeg fra det med skarve 1 t 55 min. Og i tillegg kom selvsagt passkø, sikkerhetskontrollkø, boardingkø, osv, osv.

Av en eller annen besynderlig grunn hadde de åpenbart valgt vår innsjekkingskø som opplæringsobjekt for en ny «sjekkedame». Mentorene hang rundt henne, men ingen tok tak. Og ikke skjønner jeg at vinnerpremien i Miss-Surinam i år skulle være skranketjeneste i Surinam Airways. For det måtte da være *hun* som satt der. . . ? Og hadde det ikke vært for at man kunne hvile øynene på henne, hadde ventetiden for oss herrene (herrer med liten h kanskje ...) blitt mektig slitsom. Hadde

man enda kunnet hvile føttene på noe, - og da tenker jeg ikke nødvendigvis på Miss Surinam i *den* sammenheng.

Hva mine kvinnelige medreisende hvilte øynene på, vet jeg ikke. Det kunne neppe ha vært *det* «arbeidsjernet» av en mannsperson som stod bak missen og lempet en hel koffert ca hvert 3.- 4. minutt. Stakkars mann!

 Her finner jeg det naturlig å illustrere med noe av det vakreste Surinam kunne by på, - en bukett blide små-misser. Her var det ikke mye primitivt!

Slike innsjekkingskøer gir uante muligheter for refleksjoner omkring systemer og effektivitet. Hva er grunnen til at vi velger å fly? Jo, flyet skal selvsagt bringe oss fortest mulig frem. Vi suser avgårde i 800 - 900 km i timen mellom byene. Øker man marsjhastigheten med ytterligere 100 km/t mellom Oslo og Trondheim, sparer du eksempelvis hele 4 min !!! Flyindustrien har brukt store ressurser på å utvikle fly som stadig korter ned tiden i lufta, og en generell hastighetsøkning på 100 km/t av flyflåten koster milliarder, - av dollar! Og jo høyere hastighet, jo høyere drivstofforbruk, - og miljøbelastning.

Når dukker det opp en gluping innen luftfarten som oppdager at flytiden faktisk er blitt «underordnet»? Når du bruker lengre tid på innsjekkingen enn i lufta, må da «noen» dra ut fingeren og begynne å skjønne «noe». Hva med å bruke noen millioner på å utvikle et innsjekkingsystem uten ventetid? Her kan dere luftens baroner og baronesser få det første gratistipset fra meg: *Prøv med noen flere i skrankene*. Det er suveren forakt for kundene sine å stjele hundrevis av timer fra dem forut for hver flyavgang. Hvorfor bruker vi slike selskaper? Og hvorfor gir vi dem ikke kontante tilbakemeldinger, - PWT, om «never again»?

Mitt neste tips er å bruke kølapper med angitt ca ventetid, - slik du f eks får på norske apotek. Og så kommer ett tips som kanskje koster noen tusenlapper å utvikle: Du går frem til en terminal/skjerm hvor du taster inn flyreferansenummeret (evt passnr.) og mobilnummeret ditt. Da er du registrert og man har dataene dine fremme når du kommer til innsjekksranken. Dessuten får du opp beskjed på din egen mobil når det f eks er 5 min til det er din tur ved skranken. Da får du i hvert fall frigjort køtiden til noe annet enn ståing, glaning og forbanning.

↑ Her har jeg lagt inn et bilde som ikke har noe med saken å gjøre. Det er kun tatt med for i stimulere mine mannlige lesere til fortsatt å henge med.

Vel, vi kom oss da omsider videre til flyterminalen ved Paramaribo, hovedstaden i Surinam, - bare for å gå hodestups rett inn i en ny kø for å betale 20 euro i fotskatt. Og deretter køene for bagasje, tollklarering, sikkerhetskontroll, pass og innreiseerklæringer, WC og . . . sikkert noen jeg har glemt. Slikt er man med på frivillig, - og ikke nok med det, man betaler dyrt for det også. Hva er galt med oss gamle o-løpere? Har vi senskader etter mye bomming og fortvilelse i de dype skoger?

Surinam er et nøysomt land. Vanlige turistbussene unner de seg ikke. Vi skjønnte etter hvert at dette hadde noe med vegbredden i landet å gjøre.

Men svære tømmerbiler med usannsynlig store lass var tydeligvis ok.

Holder de på å forberede seg på avskoging i Surinam også, - som i Brasil? Er det etter hvert hit skattepengene våre skal gå i nye regnskogfond?

Vi ble stuet inn i 3 - 4 minibusser av japansk fabrikat. At plasten ennå ikke var fjernet fra setene, vet jeg ikke hvordan jeg skal tolke. Nye busser, - neppe. Lettere renhold ved buss-syke? I så fall et signal om buststurene vi hadde i vente? I alle fall førte seteplasten, sammen med varmen og luftfuktigheten til en stadig oppdukkende mistanke om gryende inkontinens . . .

Både inn- og utvendig i bussene var det rikelig med japansk tekst som trolig forklarte både det ene og det andre omkring bruken av kjøredningene. Etter hvert erfarte vi at surinamerne, - eller hva de nå kaller seg, neppe var kløppere i å tolke japanske skrifttegn. Mye fra bruksanvisningene hadde nok gått dem hus forbi.

Her er et bilde som viser mini-bussene vi kjørte med. Du skimter dem i vinduene bak mine gode venner fra Surinam. (For ordens skyld; - meg nr 2 fra venstre!)

Jeg satt foran og vi startet turen til hotellet. Først ut i en rundkjøring. Men Herre Gud da mann! Du tar jo rundkjøringa i feil retning! Og der kommer det en vinglete lastebil inn fra sidevegen. Jeg grep om stol-lenet, - som ikke var der. Prøvde så å kvele et varselsrop og forberedte samtidig å lukke øynene før smellen kom. Hele min «nær døden» -opplevelse endte opp med en flau erkjennelse av at man altså hadde venstrekjøring der i landet. Jeg forbannet i stillhet disse engelskmennene som også hadde vært her med sine vrangforestillinger knyttet til det å møtes på en veg. (*Svenskene tok jo til fornuft allerede i - 67, - imponerende!*).

Navnet Surinam har alltid fasinert meg. Det hører liksom ikke hjemme blant landsnavn. Merkelig forresten, jeg har ikke noe problem med Vietnam. Navnet skriver seg fra en elv som igjen kommer fra en indianerstamme, eller var det omvendt? Landet vinket farvel til sine herrefolk fra treskolandet i 1975, men beholdt bable-språket deres i mangel av noe bedre alternativ. Over halvparten av surinamerne, - eller hva de nå fortsatt kaller seg, er av asiatiske opprinnelse (India, Java). De fleste kom, - lokket med sukker, og ble i praksis slaver. Ca halvparten tror de tror på Buddha og Allah, mens de resterende for det meste satser på (vår?) Gud, - «just in case». Men ett er de enige om: alle feirer hverandres helligdager! Håper vi ikke tar opp slike skikker her i landet, - fri og bevare meg for Ramadan!

Litt mer om hva vi fikk vite om folket i Surinam. Det er vel en ½ million av dem og de lever i hovedsak av bauxitt/aluminium, - indirekte. For å utvinne aluminiumen selv, demmet hollenderne før de forlot arenaen opp et «innlandshav» i det indre av landet. Innsjøen ble vel fire ganger så stor som Mjøsa, og er en av verdens største «menneskeskapte». For å holde på vannet, måtte det 12 km med dam til, og med høyder opp til 54 m. Denne *skulle* vi gjerne ha sett, men reisebudsjettet strakk ikke til . . .

Surinamerne må være et tafatt folkeferd. President Bouterse, med solid fartstid både som diktator og «demokrat», har de ikke hatt mot til å kvitte seg med. Han har sittet i over 30 år, - noen ganger valgt, og noen ganger kommet til makten etter slåssing, statskupp og spetakkel. Så lenge landet har konstant temperatur på ca 27°C hele året, blir det en svett affære å skulle manne seg opp til å kaste ham. Han har nok grodd fast, og etterpå tar nok kona / elskerinna over, slik skikken er i Sør Amerika.

***Høyt henger de, -
og søte (?) er de. Men få
dem for all del ikke i hodet!***

Surinam er etter vår målestokk et fattig land, men med store ressurser og uutnyttet naturpotensial. Korrupsjon, byråkrati, vanstyre, kapitalmangel, infrastruktur i forfall og tiltaksløshet (?) holder landet nede. Hver flekk av landet er frodig og produktiv, - nok sol, nok regn, - og med en biomasseproduksjon per areal vi bare

kan drømme om. Likevel er landet bare rangert som nr 100 på en FN-indeks for velstandsmål for en befolkning, - hvor for øvrig Norge (selvsagt?) ligger øverst. Det ble sagt at landet i praksis hadde stagnert og mye av infrastrukturen forfalt etter frigjøringen fra koloniveldet i 1975. Mye av det vi så bekreftet dette. Selvstendighet (?) har sin pris, - noen ganger kanskje for høy?

Av logistikk-grunner, - for å komme oss til og fra de andre Guyana-landene, hadde vi innreise til Surinam tre ganger. De gjorde gode penger på fotskatten! Samtidig fikk vi sett et tverrsnitt av landet fra øst til vest, - flere ganger, - fra minibussvinduet. I praksis hadde de bare en ordentlig veg, og den var smal og med liten trafikk, men til gjengjeld uhorvelig lang. Som avdanket vegingeniør, var vegforholdene noe jeg la merke til.

Det var rikelig med fartsskilt over alt, og med fartsgrenser som virket fornuftige, - noe bussjåførene definitivt ikke gjorde mht fartsforståelse. Enten hadde de et særdeles avslappet forhold til fartsskilting, eller så hadde de misforstått noe. Jeg heller til det siste. Når det var engelsk venstrekjøring trodde de åpenbart det også var engelske miles det referertes til på skiltene. Dermed kunne 50-sonene passeres i 80 uten at samvittigheten ble nevneverdig plagsom av den grunn.

Myndighetene hadde nok skjønt at skilt ikke hjalp et fnugg. Men det gjorde derimot fartshumper som det var «millioner» av. Et gult skilt med teksten «DREMPEL», var landets mest utbredte. Jeg antar det betydde «dempe», men i god hollandsk språktradisjon hadde de forkludret det med noen unødvendige bokstaver. Etter noen timer langs vegene, hatet vi både skiltet og ordet.

Vi hører ofte at virus utvikles i u-land og senere smitter over til oss i de rikere landene. Her har det skjedd det motsatte. Fartshumper, - denne pesten som nå har herjet i Norge i flere tiår, hadde også angrepet u-landet Surinam med katastrofal virkning.

Ved hver skole og litt tettere randbebyggelse var det en solid fartshump ved hver inn- og utgang, og i tillegg gjerne rumlefelt innimellom, som lave planker på tvers av vegen, - og her snakker vi om Surinams E6. Og humpene var visst laget ved at de hadde støpt betong i lange sylindere som så var delt på langs og lagt på tvers av vegen. Bussene kjørte ikke over humpene, - de klatret over dem hadde jeg følelsen av, - i lav gangfart. Før humpen var det rå nedbremsing, og etterpå fullt pådrag på gasspedalen, - kjøre- og passasjerkomfort var lavt prioritert.

«Min» sjåfør tok av og til mobilen i farta. En gang fikk han muligvis en plagsom oppringning fra sin kone, - ikke vet jeg. I alle fall veivet han med armene og mistet fokus på vegen et lite øyeblikk, - og der var humpen. Støtdemperne virket helt fraværende for anledningen. Vi lettet i taket, og etterhvert falt mange av oss ned på setet igjen. I bussen hørtes kraftfulle forbannelser på mange språk. Omsider kunne de fleste konstatere at liv og lemmer faktisk var intakte. Etter dette kjørte vår sjåfør om mulig enda saktere over humpene, - og desto fortere mellom.

På fri strekning var turtallet på minibussene på nivå med en løpsk mix-master. En samstemt tanke blant bilførerne i bussen var: Du må da gire opp mann! Men stakkaren hadde nok ikke flere gir å ta av. Derimot hadde han en liten finkefugl i bur på dashbordet. Fuglen hoppet og fløy rundt i buret hele tiden og underholdt oss med liflig fuglekvitte det meste av turen, bortsett fra da vi passerte den omtalte humpen, - da furtet den i flere minutter mens den jobbet hardt med å få orden på fjærene igjen.

Det var ikke bare fugler som var ute og reiste.

En «gjeng» med griser var stuert sammen i en vanlig VW-pickup.

De var nok ute på sin siste tur. Inne i bilen var det nok 50°C, og stanken var helt ubeskrivelig. Kunne det virkelig bli spiselig juleribbe av dette? Krydring ville i hvert fall ikke være nødvendig!

Og hvordan i Herrens navn kunne en sjåfør sitte inne i dette grisete miljøet uten gassmaske?

Hva så vi langs veien? Stort sett var det ryddet et belte på 200 - 300 m til hver side for veien. Bak der stod regnskogen som en ugjennomtrengelig grønn vegg. I dette vegrommet stod det spredte hus stort sett i en rekke med hver sin avkjørsel til hovedvegen.

Husene, som gjerne stod på pæler varierte fra forfalne, umalte «fjølbuer» snekret sammen av gjenbrukte materialer fra ulike kilder,

- til pene og meget fargerike villaer. (Den til høyre var nok i vater, men det var ikke fotografen)

Fattig og rik stod liksom å lese med tydelighet på husene. Det som overrasket litt var imidlertid at det gjerne stod en bil, også utenfor fjølbuene, og ofte hadde de en TV-antenne på taket. En litt annen boligprioritering enn vi er vant til?

Av og til stod det «Te koop» på skilter ved veien. Det betydde verken «til Coop» eller «the-kopp», men derimot «til salgs», eller om man vil «til kjøps».

I de små tettstedene langs veien, - da ble det gjerne to og kanskje tre husrekker på langs, var det alltid et «Supermarket» eller et «Varenhus», og *alltid* var det en kineser som drev dette. Det var Yu Long, Jia Jiale, eller kanskje Lie-Fong. Butikkene var som vår hjemlige «assortert landhandel» slik vi husker den fra 50 - 60 tallet, men mye trangere. Inne i butikken ble du møtt av en cocktail av fremmede og eksotiske lukter fra krydder, lærvarer og indere med ufordøyd frokost av hvitløk og chilipepper. En alminnelig nordmann måtte gå sidelengs mellom reolene som var smekkkfulle av alt mulig. Møtte du noen med handlekurv, fikk du et problem, - så sant det ikke var en barmfager åpenbaring, - da ble det et luksusproblem. Og ikke skjønner jeg hvordan en kortvokst kineser klarte å plassere alt det som befant seg på øverste hylle, som selv jeg bare kunne skimte høyt der oppe.

Tilbake til veien. Gjennom tettbebyggelse kunne den ene siden av veien være vakkert beplantet med palmer, busker og blomster på en plettfri plen. På den andre siden var det gjerne en åpen grøft med stinkende, skittent vann forsøplet med alt det er mulig å kaste ut fra en bil i fart. Kontraster!

↑ **Lausbikkjer var det overalt. Heldigvis var de dorske og giddalause. Ikke engang et saftig o-løper-bein i fart fristet, men det gjorde derimot søppelhaugene langs vegen.**

Ellers er hovedinntrykket av Surinam etter mange timer på landevegen at landet er utrolig grønt og frodig, og padde flatt, i alle fall der vi for. Veldig lite var dyrket, og 90 % regnskog. Med en slik frodighet kunne landet sikkert fø «halve jordas befolkning» hvis bare mer land ble dyrket. At det virkelig grodde så vi lengst i vest mot Guyana. Der var det dyrket.

↑ **Korn - og rismarker så langt øyet rakk, - og bananplantasjer du aldri så enden på.**

Hvorfor sulter folk i verden? Arealer for matproduksjon er det ufattelig mye av, - ikke minst i Surinam. Det er nok dessverre andre faktorer enn arealmangel som er utfordringen for verdens matforsyning. (Hvorfor må vi dyrke subsidiert korn til dyrefor på de skrinne leirmælene på Byneset, når avkastningen sikkert er mangedobbelt f eks i Surinam? Send heller subsidiene til bøndene der).

Vi fikk også et innblikk i landets søte, men samtidig sure fortid. Stikkordene var sukker og slaver.

← **Sørgelige rester av produksjonsanleggene var triste å se på,**

- både fordi de ikke var tatt vare på i det hele tatt, - bare forfalt, og fordi historiene omkring menneskelig fornedrelse på sitt verste gjennom slaveri og undertrykkelse nærmest stod å lese i veggene.

Kontrastene mellom slavedriverne / direktørene og de som måtte jobbe til de stupte, fikk vi godt illustrert også i dag. Kong Salomo og Jørgen Hattemaker lever i beste velgående!

↑ **Direktørboligen var restaurert etter alle kunstens regler, mens slavenes produksjonslokaler var ribbet og forfalne.**

Vi bodde på Hotel Krasnapolsky i Paramaribo. Hotellet stod til en femmer, mens byen maks kan gis en svak to-er. Det var en uryddig og grumsete by. Glimt av fordums kolonistorhet så man litt overalt, men forfall preget det meste. Og mellom gammel prakt stod rønnene. Byplanleggere kunne neppe ha oppdaget potensialet for virksomhet i denne byen.

Fortauene var et mareritt. Over en hundremeter i sentrum av byen kunne du oppleve fra 0 til 6 m fortausbredde, kryssende trapp helt ut til kjørebanen, skinnende hvite marmorheller, grusgang, gress, planker, murstein på kant, kraftig skråhelling på tvers opp og ned og med langsgående grøfter med stinkende vann og søppel hvor frosk og padde kvekket og storkoste seg. Bilparken stod imidlertid ikke vesentlig tilbake for den norske mht standard.

Selv om hotellet lå midt i byen, måtte vi gi opp jakten på å finne et sted å spise. Restauranter hadde de visstnok ikke hørt om. Det endte med en hamburger i hotellets lobby. Deretter bestod «middagen» for mitt vedkommende av assorterte kolonialvarer fra en nærliggende kinesersjappe.

← **Og litt eksotisk øl måtte man jo prøve seg på.**

På våre bussturer lunsjet vi på samme stedet to dager. Vel benket til bords proklamerte verten at vi skulle få ekte «japanesisk» mat. Det oppfattet i hvert fall de fleste at han sa. Verken foredraget han holdt om maten eller betjeningens etnisitet stemte med dette. Så viste det seg at han hadde sagt «javanesisk», og da falt brikkene langt bedre på plass. Avslutningsvis «advarte» han oss mot en skål med meget spicy saus. Jeg skjønnte advarselen meget godt da jeg noe senere iakttok en ved nabobordet som kjekt tok en munnfull av stoffet. Det kom imidlertid farlig fort i retur, - ledsaget av et forpint ansiktsuttrykk.

Øl kunne de dessverre ikke servere oss, - første dagen. Det stred mot deres islamske overbevisning. Dagen etter hadde de tydeligvis konvertert til kapitalismen, for da fløt ølet fritt. Mammon er også en gud å søke til når det høver seg slik.

 Jeg trodde jeg så et sangkor i posisjon. Men så var det bare hodeløse kvinner, - denne gang i plast og fargerike kreasjoner.

Ellers var det en uventet opplevelse at de i vår minibuss hadde sendt med oss en guide som var stum. Han sa ikke ett ord om Surinam på våre mange turer mellom grenseelvene. Noe sa meg at han måtte ha havnet på feil hylle i livet.

O-løpet i Surinam var sentrert om et mindre parkområde. Men for å få litt lengde, måtte vi også ty til en del tilstøtende gater. Siden det var søndag morgen, slapp vi den verste trafikken.

Den eneste komplikasjonen var at en post var plassert for nært opp til presidentpalasset, eller hva det var. Jeg startet tidlig og kom som en av de første til stedet. Men da hadde vaktpersonell fjernet posten fra baksiden av huset og lagt skjermen med utstyr på gata foran. Jeg fikk ikke med meg dette og prøvde å komme forbi vaktene. De veivet med armene og gestikulerte. Da maskinpistolene etter hvert ble mer aktivt brukt som pekeredskaper vekselvis mot meg og mot den nye postplasseringen, avsluttet jeg fornuftig nok argumentasjonen, - og oppdaget postflagget.

Deretter var løpet vanlig plankekjøring.

Spørsmål til slutt: Var turen til Surinam (og de andre Guyana-landene) verdt det?

Ja, faktisk. Ikke for mangfold og storslått natur. Ikke for menneskeskapte severdigheter. Ikke for attraksjoner, pomp og prakt. Ikke for kulturelle høydepunkter. Heller ikke for flora og fauna, selv om det her var et langt større potensial enn det vi tok ut på noen få dager.

Derimot det å oppleve annerledesheten. Det å være tilstede i, og være omgitt av alt dette som er så fjernt fra en norsk hverdag. Oppleve alle forskjellene, sanse de eksotiske inntrykkene, kjenne de fremmede luktene, utforske andre matkulturer, høre en kakofoni av fremmede lyder om kveldene, - kort sagt fornemme helt andre måter å leve et liv på. Summen av alt dette gir verdifulle opplevelser, - gode og så vel som ubehagelige, men som i sin tur gir perspektiv på ens eget velbeskyttede liv i et av verdens beste og rikeste land. Og etterpå er det usigelig godt å komme hjem, - og fordøye inntrykk.

Fransk Guyana.

Fransk Guyana er en del av Frankrike, - et departement (fylke) med egen representant i den franske nasjonalforsamlingen. Landområdet er mest kjent som fransk straffekoloni hvor i årenes løp 70 000 fanger helt frem til andre verdenskrig levde under umenneskelige forhold. Hvem kjenner ikke historien om Djevløya og Papillon? I dag bor det ca 200 000 i Fransk Guyana, hvorav ca 60 000 i hovedstaden Cayenne.

Alle de tre Guyana-landene var i hovedsak hollandske fra 1600-tallet og utover. Så gikk Napoleon på en smell i Waterloo, og vi fikk Wienerkongressen i 1815. Der danset, drakk og horet de som kjent mer enn de jobbet, så i bakfylla måtte de ha surret fælt da de tok en stor del av Guyana fra hollenderne og ga til taperen Frankrike. Vel, vel, kanskje var de ikke så bortreiste likevel. Franskmennene skjønnte i hvert fall ikke bæra av hva de skulle bruke denne gudsforlatte jungelen de hadde fått slengt etter seg til. Var det allikevel en avstraffelse av landet? I alle fall ble det det for uhorvelig mange franskmenn etter hvert. Og ikke nok med det. Siden har Frankrike subsidiert dette «konkursboet» med store årlige overføringer/subsidier. Folk i Fransk Guyana er derfor livredde for å nevne ordet selvstendighet. Å hvile seg på Frankrikes skulder er en langt bedre løsning.

En pirog på grenseelva Maroni.

Over grenseelva Maroni mellom Surinam og Fransk Guyana ble vi fraktet i kanoer / elvebåter (piroger) med påhengsmotor. En nokså primitiv grenseovergang, spør du meg, men vi kom da over. På andre siden fikk vi ordentlige busser. Vi var nå kommet til det «siviliserte» EU. Jo, da, det var merkelig forskjell fra Surinam, - bedre veier, høyere boligstandard, tettere trafikk, mindre synlig fattigdom osv.

De neste timene med buss (14 mil) førte oss frem i en smal gate i jungelen som vegen skar seg gjennom. Det var en sammenhengende, ubrutt grønn vegg mil etter mil. Ikke rart det når 96 % av landet er dekket av skog, og man finner 600 forskjellige treslag. Hvor mange har vi, - gran og furu pluss noen få til!

Jeg satt helt forrest i bussen med god oversikt.

Det eneste som brøt monotonien var synet av påkjørte dyr og fugler langs vegen. Det var ikke få, - og i vegkanten satt svarte gribber med fjærløse hoder og stirret lengselsfullt etter oss som hastet forbi. Gribbene var ikke av de største, men store nok til å

rive kjøttet av vegkadavrene.

Trist var det å se de mange

← **praktfulle sommerfuglene, - store som meiser,**

og i fantastiske mønstre og farger som klasket i frontruta titt og ofte.

Kjøringen gjennom jungelen kunne oppleves som ensformig og søvndyssende. En eldre svenske rett overfor meg sovnet nesten før han kom på bussen.

Der satt han og dinglet med hode som en gatelykt i stiv kuling. Det er ikke enkelt å sove i en buss med lav nakkestøtte når man er 190 høy. Ubarbert med gapende munn og fluret hår, var han et skue som ville kvalifisert for 16 års aldersgrense på kino. Jeg gikk flere indre kamper med meg selv før mitt moralske og ikke minst estetiske ego vant kampen, og forbød meg å ta bilder av den lite representative representanten for broderfolket. I stedet gjorde jeg meg noe refleksjoner.

Her har denne svensken reist til en eksotisk del av verden som det er få skandinaver forunt å oppleve. For dette har han betalt en hel liten formue. (*Er ikke svenskene til og med kjent for å være litt gjerrige?*). Her skal han være ett døgn, og så setter han seg til å sove! Kunne han da ikke heller blitt hjemme i Arjeplog, eller hvor han nå kommer fra, - gratis i sin egen stressless med hodestøtte. Der hadde han jo kunnet sove så mye bedre! Forstå det den som kan!

Selv tenkte jeg at nå er jeg faktisk i **Fransk Guyana**. Hit kommer jeg aldri mer. Dette vil jeg bevisst oppleve og fornemme her og nå. Lite å se, - javel, men det å være tilstede her, langs jungelvegen, med alle sanser, det å fylle tiden med inntrykkene fra **Fransk Guyana** her og nå, det har i seg selv en egenverdi. Tankene går også til Norge. Jeg jevnfører med det jeg ser. Hvor mye mer fantastisk opplevelsesrik er ikke en tre timers tur langs våre Vestlandsfjorder? Fransk Guyana bidrar her og nå til å gjøre en hvilken som helst vegstrekning i Norge til en sammenhengende sanseopplevelse. Måtte jeg helt til Fransk Guyana for å skaffe meg den erkjennelsen?

Fra jungel og natur fikk vi et «brutalt» sceneskifte over til den ypperste høyteknologi. Vi ble omvist i 3 - 4 timer fra buss og til fots på den europeiske romfartsorganisasjonens ESA's utskytingsområde ved byen Kourou i Fransk Guyana.

Anleggene lå spredt over et enormt område. Avstand var nødvendig av hensyn til bl a sikkerhet.

Jeg hadde ikke drømt om dimensjonene som møtte oss. Det gjaldt området (700 km²), rakettene (opptil 800 tonn startvekt), kontrollsentrene, utskytingsrampene, sikkerhetstiltakene og ikke minst antall ansatte.

Her var også Norge representert med både penger og personell. Norske flagg så vi ved mange bygninger og anlegg. Av russere var det ca 300 knyttet til Soyouz-programmet, mens for de øvrige var Ariane-rakettene hovedtemaet. 80 % av utskytingene var knyttet til kommersielle satellitter, i hovedsak slike for kommunikasjon og navigasjon. Virkelig et imponerende anlegg i «villmarka».

Strengt ferdssels- og jaktforbud førte til et rikt dyreliv inne på området. Puma, jaguar og kjempemaurslukere er ikke kjent for å respektere gjerder, og var de først kommet innenfor, kunne de leve Herrens glade dager så lenge de holdt seg unna utblåsningsrøret på rakettene.

Egentlig skulle det ha vært en utskyting den dagen vi var der,- og da hadde vi ikke kunnet være der. Vi var derfor de eneste på basen som ikke beklaget utsettelsen.

En Ariane-rakett hvor bl a det norske flagget var sentralt plassert..

En sightseeing i Cayenne ga oss langt fra noe varig hakeslepp. Noen fordums direktør- og administrasjonsbygg hadde riktignok vært flotte i straffekolonitiden, - i dag var de nokså triste å se til. Det guiden *fortalte* om historiene bak, var mer fengslende, - bokstavelig talt, enn det hun *viste* oss om Cayenne, en by med en særdeles dyster fortid.

Det var fortsatt mye fengselspreg over bygningsmassen i Cayenne.

Og selvsagt hadde vi et o-løp i Cayennes bypark med tilliggende gater. Hotel Amazonias resepsjon var hektisk samlingsplass og målområde.

Med start grytidlig før frokost, før kroppen fungerte og før varmen satte inn, hadde jeg følelsen av å være satt 100 år tilbake i tiden, - i rollen som straffange pisket frem, - riktignok ikke av slavedrivere, men av eget konkurranseinstinkt. Og jaggu tror jeg slavedriveren neppe hadde fått meg svette enn hva jeg selv klarte, - godt hjulpet av en luftfuktighet på 80 - 90 %. En gryende forkjølelse og sår hals, gjorde heller ikke svettedråpene færre. Svettebåndet i panna rant til en stadighet over og måtte vris.

Men på resultatlista for det første (?) o-løpet i Fransk Guyana er jeg plassert, om enn ikke særlig hederlig. Pytt, pytt!

Fra Cayenne skulle vi ha flydd tilbake til Paramaribo, men Surinam Airways spilte heller ikke på lag denne gangen. De kansellerte, og vi måtte repetere bussturen fra dagen før . . .

↑ ***Fra returen om bord på pirogen. Etter o-løpet benyttet de mest omtensomme av oss overfarten til å være strengt påpasselige med å gjenopprette væskebalansen.***

Og til slutt **må** jeg bare si noe om airkondisjon. Det ble mange timer i buss i Guyana-landene. Det setter sine helsemessige spor. Av en eller annen uforståelig grunn har bussjåførere i varmere land en sadistisk glede av å torturere sine passasjerer fra kaldere land. Det gjør de ved hjelp av bussenes airkondisjonanlegg. De skal pinadø vise deg fra det kalde nord at de også kan dette med kaldluft og kulde! I Brasil la jeg merke til at sjåføren satt i et eget avlukke foran i bussen, adskilt med glassdør fra passasjerene. Hvorfor? Selvsagt fordi han selv ville beskytte sin egen helse mot kaldgufset fra airkondisjonen.

Ute er gjerne luftfuktigheten på 90 % og tempen 25 - 30°C og mer, mens det inne i bussene pøses på med polarluft som strømmer iskaldt ned fra hattehyllene. Alle vrir og vender febrilsk på reguleringsdysene i håp om å stoppe kaldraset. Dysa rett over der du selv sitter er alltid defekt. Så må du begynne å kle deg, - ikke bare du, men snart begynner mange i bussen å finne frem ulljakker, pledd og caps. De færreste har mot til å si fra at de holder på å fryse helsa av seg, - i sommerheten!

Det er blant nordboere ikke stuerent å klage på for *mye* airkondisjon når man er sørpå. Skal man klage, så er det på for *lite* airkondisjon, - uansett. Det er etiketten! Man skal *skryte* av at det er airkondisjon i bussen selv om man hakker tenner og holder på å fryse på seg lausunger.

På en dagstur med buss går man gjerne ut og inn 10 - 20 ganger og påfører kroppen vekselvis varme – og kuldesjokk. Ut å svette, inn å fryse. Klart at dette går rav ruskende galt. Snart går alle rundt og snufser, hoster, harker og spyttter. Og så tror vi at vi smitter hverandre. Langt derifra! Vi får det servert direkte fra kilden, - airkondisjonsanlegget, alle sammen. Min påstand er at ti ganger flere blir syke pga airkondisjon, enn av mangel på airkondisjon.

Finnes det noen løsning på problemet? Selvsagt! Disse hersens bussjåførene skal sette vifteanlegget på + **25C** med full guffe på luftstrømmen. Da får man en sval og meget behagelig kjøleeffekt, - som å ligge på stranda og nyte havbrisen, eller kjøre bil med åpen kallesje en varm sommerdag. Det er deilig og direkte helsebringende, - det blir man friskere av!

Når får PWT inn i kontrakten med sine busstransportører at airkondisjon skal brukes med vett og forstand?

Guyana

Det tredje Guyanalandet ble løst fra britenes lenker, - og fikk sine egne og kraftigere (!) i 1966.

Guyana er hakket verre enn Surinam på FN's indekser, også her på tross av enorme naturressurser og potensial. De utvinner gull, diamanter og bauxitt og dyrker mye ris, sukker og bananer.

Det eneste jeg har forbundet med Guyana er at en amerikansk religiøs despot på 70-tallet tok med seg sekta si på vel 900 medlemmer og anla en lukket «by» inne i Guyanas jungel. Etter en tid beordret han dem alle til kollektivt selvmord med drinker hvor blandevannet var blåsyre. Over 200 var visst barn. Skal tro om de hadde en himmel å komme til som avløste pastorens helvete?

I Guyana fantes det etter sigende bare to busser av vanlig størrelse. Disse ble det oss forunt å bruke. Det meste jeg har sagt om Surinam har gyldighet også for Guyana, - med unntak av språket; engelsk.

Jeg hadde meldt meg på en dagstur med småfly innover i landet. Dagen startet med et ufattelig regnskyll. Der røyk den turen tenkte jeg. Men etter en times utsettelse klatret vi om bord i de to 30 – 40 år gamle Cessna-flyene som skulle ta oss med til jungelens indre. Piloten vår, en stilig kar i 50-åra

var stilet på en betryggende måte: Svart bukse med press, lakksko og hvit skjorte med slips. På skulderklaffene hadde han hele fire gullstriper, - tillitsvekkende tenkte jeg, - dette er en erfaren flyger.

Vi var vel 10 – 12 stykker i flyet. Jeg stusset litt når setet for annen-piloten var tomt. For han var det egen plass ved siden av piloten med full instrumentdekning.

Er det ikke krav om to piloter ved passasjerflyvning med såpass stort fly? Spørsmålet fikk jeg aldri besvart,

men Helge B inntok co-pilotplassen med den største selvfølgelighet, og til værs bar det.

Etter en times flyvning i bra vær over skog og atter skog, bare avbrutt av noen smale elver som slynget seg frem, landet vi silkemykt på en flystripe ved det første turmålet; **Kaietour Falls. Dette er en foss av «verdensformat», som få er forunt å se. Man må fly ens ærend hit.**

Vi beskuet naturopplevelsen fra flere vinkler, senest helt fremme på kanten hvor vannkaskadene stupte seg loddrett 226 m ned i juvet. Det skulle bli ca 5 ganger høyere enn Niagara.

Sannsynligvis hadde det ennå ikke ramlet noen amerikaner utfor fossen, for det var absolutt ingen form for fysisk sikring mot stupet noen steder. *(De færreste har vel råd til å leie fly for å finne et høvelig sted å ta livet av seg, dessuten ville det være kjipt å måtte vente i flere hundre meter før dødsoppdraget ble fullført . . .)*

Så fløy vi videre til en ny foss, denne gangen i en grenseelv mot Brasil, som også rant til Amazonas. Denne var på langt nær så imponerende og neppe verdt en flytur, sett i ettertid. Det var en trappetrinns-foss, hvor vi for øvrig ved utkanten av et trinn fant det naturlig å iføre oss badetøy for en dukkert / dusj. Ikke alt som der ble presentert av tekstiler egnert seg i moteblader, - heller ikke i dem fra 50 år tilbake . . .

← **Ved fossen fikk vi «besøk» av noen vakre representanter for indianerne i området. De bød frem egenproduserte småting for salg.**

Så fløy vi i 1,5 timer «hjem» over nye skoger og noen elver, - litt større denne gangen, og fryktelig lange. Og enkelte steder kunne vi se områder i jungelen som var «bearbeidet». Skogen var ryddet, og den rustbrune jorda med tydelige vanddammer var synlig. Senere fikk jeg vite at dette var gullgraverherjinger, stort sett en illegal virksomhet i regi av mafiainspirerte bander.

Vi bodde et par døgn på Hotel Pegasus i Georgetown, - hovedstaden. Det stod nok til 5 stjerner skulle jeg tro.

Det hadde forresten vært et durabelt regnvær i byen før vi kom. Store arealer stod under vann,- det samme gjorde avisenes førstesider hadde jeg så nær sagt, og skoler var

stengt. Hos oss snakker om ekstremvær ved 30 – 50 mm nedbør per døgn. Her var det kommet 186 mm!

En guidet rundtur i byen hørte hjemme her også. Igjen var det mer interessant det du hørte enn det du så. Mye gammel og fornem arkitektur i vedlikeholdsmessig fritt fall.

↑ **På slike turer står gjerne gudshus og museer i fokus samt rådhuset og monumentet over byens grunnlegger. Husvære for gudsdyrking var det overflod av.**

Det var moskeer, synagoger, buddha- og hindutempler og kirker for enhver mulig trosretning. Sjela fikk de derfor sikkert grundig rengjort. Verre var det med legemet, til tross for at Atlanterhavsvannet skyllet bedagelig inn over strendene i byen.

↑ ***Strendene var imidlertid totalt forsøplet, og vannet var brunt som sjokoladesaus. Guyana blir neppe noe turistland, i hvert fall ikke for dem som elsker et strandliv.***

Blant den uryddige bygningsmassen fantes også steder hvor sosieteten åpenbart holdt hus. Høye gjerder med uniformerte vakter og flekkende bikkjer innenfor, bar der bud om en by hvor loven måtte ivaretas av den enkelte.

Dette var visst presidentpalasset. Absolutt en representativ kåk for en statsleder.

Et nasjonalt museum med innslag av bl a dyre- og fugleliv var like bunntrist å skue her som ellers i verden. Utstoppete fugler, - sikkert preparert for hundre år siden, med uttørrete øyne og blass fjærdrakt, og hvor den opprinnelige fargeprakten var forvitret til noe gråbrunt tjafs som omga det

som hadde vært livlige fuglekropper, var det et miserabelt syn. Det er et hån mot det beste i guds skaperverk å vise dem frem på denne måten. Når oppdager museumsfolk at vi har noe som heter foto og film, sågar digital, med sann gjengivelse av objekter, til og med i 3D, og gjerne i bevegelse?

Slik skal en fugl fra Guyana se ut!

Også i Georgetown måtte vi igjennom det obligatoriske o-løpet i gate - og parkformat. *Måtte* blir vel ikke helt rett å si. For de fleste passet det nok best med *ville*. Kartet var en helt fersk produksjon datert «yesterday 2014». Start i grålysninga før frokost som vanlig. Strekket til første post ble brukt til å gni søvnen ut av øynene, deretter våknet du sakte men sikkert i løpet av de neste par strekkene. Andre som gned seg i øynene, - men av helt andre grunner, var guyanerne. De trodde ikke hva de så. Gamle mennesker med dopapir (?) i hendene, som sprang som gale for å finne et skjult sted å sette seg før katastrofen var et faktum?

Vel, den lokale misforståelsen var ikke helt uten et snev av realitet. Flere hadde pådratt seg en mage som ikke var helt til å stole på, så det fantes nok dopapir bokstavelig talt i omløp, men som i motsetning til kartet, var mer diskret anbragt i en dertil egnet lomme.

På et strekk passet det å løpe i vegens midtdeler. Der måtte jeg imidlertid konkurrere om plassen med beitende hester, - noe å tenke på for vegvesenet, - gratis vedlikehold? Noen hester lå forresten på tvers i midtrabatten slik at du måtte løpe rundt dem. Ellers lå det også et visst antall hunder ved og på vegen. De var imidlertid døde, - nattens trafikkofer. Pytt, pytt, det var så mange å ta av!

Mål var ved hotellets bassengkant. Gjett hva det første jeg gjorde etter målgang var, endog før jeg hadde lagt fra meg kompasset?

Feil! Først tok jeg en øl, - og så i bassenget. Viktig å prioritere væskebalanse fremfor fornøyelse.

På hotellet forsøkte de etter beste evne å dra opp julestemningen. Men verken juletrærne eller reinsdyrene virket særlig troverdige. Takke meg til ei gran fra Leinstrandmarka og en ekte Trollelg!

Curacao

Curacao er den tredje, men største av de tidligere ABC-øyene i De Nederlandske Antiller. Nå er den en del av Kongeriket Nederlandene. Fra Guyana var det visstnok ikke mulig å komme seg til Curacao på folkelig vis. Vi måtte derfor tilbake til Surinam med alle sine innreise-viderverdigheter enda en gang. Men denne gang per fly.

Willemstad er, - som Røros, på listen over byer med verdensarvstatus.

Et døgn senere forlot vi Surinam med Curacao som neste stopp. Avreisen fra hotellet var allerede kl 0200 for å sikre tid for innsjekking hos «gamle kjente» i Surinam Airways. Denne gangen skal jeg forbigå den 2-3 timer lange innsjekkingskøen i knugende stillhet. Bare å skulle skrive om det en gang til, gjør meg surmaget. Og under over alle under, alle kom seg ombord før avgangen som skulle ha vært kl 0710.

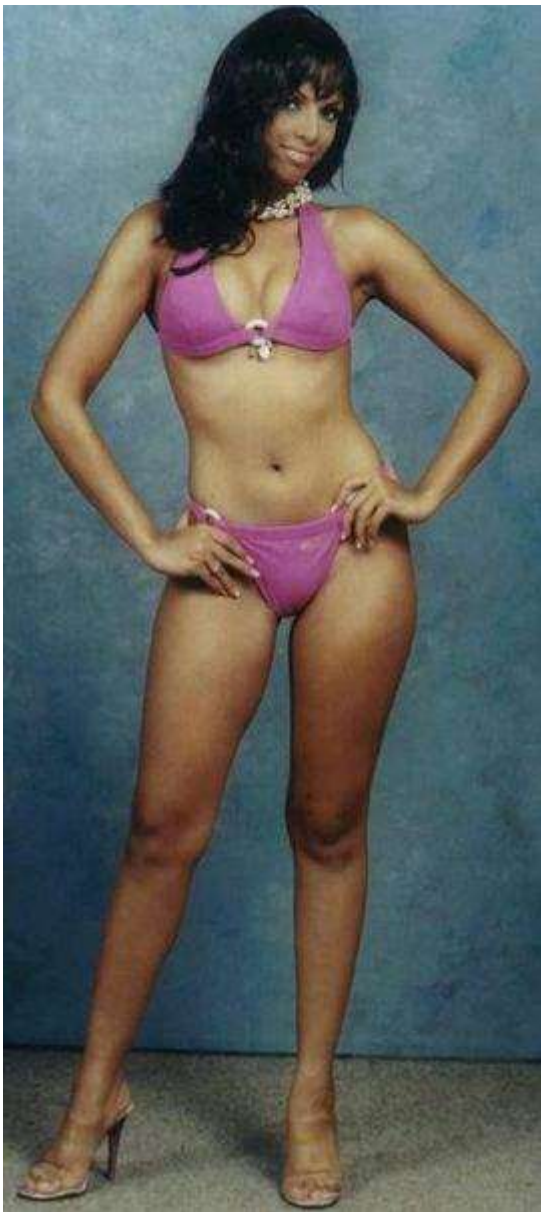
Øya Curacao dukket etter hvert frem under oss omgitt av krystallklart, asurblått vann. Rent vann hadde jeg ikke sett siden springen hjemme. Vi tok taxier inn til byen Willemstad hvor vi skulle, - ja, hva annet -, løpe o-løp må vite! Vi fant oss et område sentralt i byen som vi på sedvanlig vis okkuperte som avkledningsområde. Vi lot oss ikke sjenerere. Men hva stimen av cruiseturister fra et gigantisk skip som lå ved kaien, og som bar navnet «Norwegian» ett eller annet mente om det de så, tør jeg ikke tenke på. Til vår fordel vil jeg anføre at vi alle var blitt brune og fine på turen. Likevel synd om hovedinntrykket fra Curacao for dem skulle bli halvnakne gamlinger løpende omkring i surt o-tøy. Willemstad fortjente bedre.

«Fort Amsterdam» i bakgrunnen. O-løypa gikk bl a rundt fortets murer.

Vi hadde ikke så god tid i Curacao, så en liten halvtime etter at Jørgen løp ut med skjermer og kvitteringsenheter måtte starten gå, - riktignok da med de eldste og de med lavt ambisjonsnivå først. Jørgen *ble* førstemann i mål, og løpet gikk greit når man ser bort fra at et par av Google-gatene ikke var løpbare, og en god del gater manglet. At ei bru vi passerte at og fram ble hevet og senket for båttrafikk under løpet, var et ekstra bingomoment som en del av oss ikke satte spesielt stor pris på. Mange tragiske scener utspant seg idet sperregjerdene, - akkompagnert av blinkende lys og sirener, klappet sammen og brua forsvant. Selv smatt jeg med livet som innsats sidelengs gjennom som den siste ved «min» bruheving. Vi var imidlertid i godt internasjonalt selskap, - «Tour de France» stopper vel også ved togkryssinger. Men vi fullførte alle et løp i Curacao, - så da så. På kartets vaskeseddel stod det forresten «Fantasy map produced by:» En dugelig porsjon god fantasi viste seg å ha uvurderlig verdi underveis.

Så var det taxi tilbake til flyplassen hvor jumbojeten fra KLM stod klar for å returnere 69 slitne, men opplevelsfulle globetrottere til Europa.

Nå hadde jeg strengt tatt ikke tenkt å skrive mer om Curacao. Øya fortjener ikke mer spalteplass siden vi bare var der en halv dag. Men ettersom jeg har en sterk miljøforankring i min livsanskuelse, syns jeg det blir for galt at halve arket skal stå ubenyttet i en tid hvor det ikke bør sløses med papiret.

(Ble forresten litt i tvil nå, - når dette faktisk skrives digitalt, og nødvendigvis ikke må over på papir. Men nå er jeg allikevel kommet så langt i teksten at jeg får holde meg til det jeg først tenkte, nemlig å ville slå et slag for miljøet.)

Da fant jeg dessverre ikke noe bedre alternativ enn å (miss)-bruke siste utgave av Miss Curacao som spaltefyll. (Tenk å bruke så pene damer til slikt!)

Jeg beklager også å måtte tilstå at jeg nok heller ikke var den heldige fotografen som fikk henne til å posere så elskverdig og velvillig.

(Til orientering kan jeg også avslutningsvis nevne at min kone Gunny som har stilt sin lærerkompetanse til rådighet som korrekturleser og moralsk rådgiver, ikke har approbert denne siste halvsiden. Jeg har selvsagt full forståelse for hennes standpunkt).

(Og så et sluttelig hjertesukk: hadde jeg nå vært 25 og ungar, og sittet med en returbillett til Curacao, - ja så hadde jeg nok blitt hjemme . . .)

Miss Curacao